

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Työssäoloehdon pidentäminen 12 kuukauteen heikentää työllistymistä erityisesti naisvaltaisilla aloilla ja vaarantaa osa-aikaisen tai määräaikaisen ja epätyypillisen työsuhteen tuomaa pitkäaikaista taloudellista vakautta. Esimerkiksi naisvaltaisten varhaiskasvatuksen ja koulujen työsuhteet ovat tyypillisesti lukukauden/lukuvuoden mittaisia, joka jää alle pidennetyn työssäoloehdon ja estää ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saannin työttömyyden aikana. Tämä puolestaan heikentää perheiden taloudellista varmuutta ja toimeentulon vakautta. Työolosuhteiden epävarmuus ja työttömyysjaksojen huomattavasti heikompi taloudellinen toimeentulo (esim. tyypillisesti kesäloman ajan opettajilla) kuormittaa perheitä ja aiheuttaa hyvinvoinnin haasteita. Työllistyminen tämän kaltaisilla aloilla tuskin lisääntyy, jos työssäoloehdot pidennetään, koska työolosuhteet (esim. lukuvuosi) sanelevat lyhyemmät työsuhteet.

Muutos heikentää lasten hyvinvointia ja lapsen oikeuksien artiklan 18 mukainen valtion tuki vanhempien kasvatustehtävään vähenee ja artiklan 26 mukainen lapsen oikeus sosiaaliturvaan heikentyy.

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen oikeuksien (artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee myös arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet lain muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Työelämä on yhä pirstaloituneempaa ja katkonaisempaa. Monelle palkansaajalle hallituksen esityksen mukaisen työssäoloehdon kerryttäminen on käytännössä mahdotonta. Työttömyysturvan tarkoitus on turvata riittävä toimeentulo työttömyysjaksojen aikana, jotta ihmisten työkyky ja vointi säilyvät sellaisina, että työllistymiseen tähtäävät toimet ja työllistyminen ovat mahdollisia. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan heikentäminen voi pudottaa ihmisiä toimeentulotuen varaan, johon puolestaan liittyy merkittävästi enemmän kannustinloukkuja, kuin ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan.

Muutos heikentää lasten hyvinvointia ja lapsen oikeuksien artiklan 18 mukainen valtion tuki vanhempien kasvatustehtävään vähenee ja artiklan 26 mukainen lapsen oikeus sosiaaliturvaan heikentyy.

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen oikeuksien (erityisesti artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen oikeuksien (erityisesti artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen oikeuksien (erityisesti artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Hallituksen esityksessä tuodaan esille, että suojaosan poistamisella tavoitellaan parempaa työllistymistä esim. kokoaikaiseen työhön. Esityksessä myös huomioidaan, että suojaosan poistaminen voi heikentää nyt osa-aikaista tai tuntimäärältään vähäisiä tunteja tekevien työllistymistä. Tämä on selkeä heikennys niille jo vaikeassa elämäntilanteessa oleville perheille, joissa elämäntilanteesta johtuen (esim. vaikea yhdistää vuorotyötä ja lasten varhaiskasvatusta, sairaus perheessä, pitkät välimatkat, lapsen vuoroasuminen) ei voida työllistyä kokoaikaiseen työhön. Jo osa-aikaisen työn vastaanottaminen voi olla näissä tilanteissa haasteellista ja suojaosan poistamisen jälkeen se on lähes mahdotonta. Hallituksen esityksen arvioissa esitetään myös, että suojaosan poistamisen positiiviset työllisyysvaikutukset ovat epävarmat.

Suojaosan turvin työllistyneiden hyvinvointiin ja heidän perheidensä lasten hyvinvointiin tällä on suuri merkitys, sillä osa-aikainen työ on tuonut taloudellista lisäturvaa, lisännyt vanhempien hyvinvointia työssäkäynnin myötä ja mahdollistanut perheen ja työn joustavan yhteensovittamisen. Suojaosan poistamisen jälkeen vanhempien työllistyminen heikentyy, perheen taloudellinen toimeentulo laskee ja perheiden kokonaisyhteinen hyvinvointi on vaarassa.

Muutos heikentää lasten hyvinvointia ja lapsen oikeuksien artiklan 18 mukainen valtion tuki vanhempien kasvatustehtävään vähenee ja artiklan 26 mukainen lapsen oikeus sosiaaliturvaan heikentyy.

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen oikeuksien (erityisesti artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Lapsikorotus on kohdennettu työttömille vanhemmille nimenomaan lasten kasvatustehtävän ja elatusvelvollisuuden tukemiseen, joka perustuu lapsen oikeuksien artiklaan 18 sekä sosiaaliturvan osalta artiklaan 26. Lapsikorotuksen poistaminen on selvä heikennys lasten elintasossa ja hyvinvoinnissa. Suomea on kehoitettu välttämään köyhien lapsiperheiden sosiaaliturvan heikennyksiä YK:n lapsen oikeuksien komitean kommentteissa kesäkuussa 2023. Lapsikorotuksen poistaminen on suositusten vastainen toimi, sillä heikennetään heikoimmassa asemassa olevien lasten, työttömien vanhempien lasten sosiaaliturvaa ja elintaso.

Hallituksen esityksessä arvioidaan, että lapsikorotusten poistaminen työttömien vanhempien perheissä tarkoittaa esim. kahden työttömän vanhemman kahden lapsen perheessä noin 368 €. Työttömyyspäivärahojen jäädessä pääsääntöisesti alle pienituloisuusrajan (60% mediaanituloista, yksinasuvalla noin 1350e ja peruspäivärahan ollessa noin 750e/henkilö) on reilun 300e suuruinen tulojen pieneneminen merkittävä muutos. Tällä sosiaaliturvalla on tuettu lapsiperheiden toimeentuloa ja hyvinvointia vanhempien työttömyyden ajan, jotta vanhemmat pysyvät työkykyisinä ja lasten kasvu ja kehitys turvataan.

Tämän tulon menetyksen ajatellaan hallituksen esityksen vaikutusarvioissa kompensoituvan täysimääräisellä toimeentulotuella. Säästö onkin valtiolle olematon, mikäli lapsikorotuksen mukainen etuus siirtyy käytännössä toimeentulotuen menoihin. Perheissä, joissa molemmat vanhemmat ovat työttöminä on turvauduttava toimeentulotukeen, mikäli nykyinen tulotaso laskee työttömyysturvassa. Toimeentulotukea saavissa perheissä oli 2022 THL mukaan 9 % alle 18 – vuotiaista lapsista, määrällisesti tämä on 95 000 lasta (<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146663/Toimeentulotuki%202022.pdf?sequence=5&isAllowed=y>). Hallituksen toimien myötä yhä useamman lapsen perhe joutuu turvautumaan

viimesijaiseen tukeen, todennäköisesti näiden lasten määrä kasvaa yli 100 000 muutosten seurauksena.

Toinen tärkeä näkökulma on lapsikorotuksen poiston siirtyminen elatusapuun ja –tukeen. Työttömän elatusvelvollisen elatuskyky heikkenee, kun lapsikorotukset poistuvat hänen tuloistaan, jolloin Kelan maksama elatustuki voi tulla kyseeseen useamman elatusvelvollisen jäädessä elatuskyvyttömäksi. Toisaalta myös elatusavun periminen elatusvelvolliselta voi muodostua haasteellisemmaksi lapsikorotusten poistuttua elatusvelvollisen tuloista, mikäli elatusvelvollinen on työtön ja hänellä on myös omassa kotitaloudessaan lapsia. Sosiaaliturvaetuuksien kustannusten siirtyminen etuudesta toiseen ei tuo säästöjä vaan muutoksia sosiaaliturvajärjestelmään ja muutosten todellinen hyöty valtiontalouteen on näennäinen.

Hallituksen esityksessä todetaan myös, että lapsikorotusten poistuminen esim. perheessä, jossa toinen vanhemmista on työtön ja toinen keski- tai hyvätuloisessa työssä olisi vaikutukseltaan vähäinen. On huomioitava, että perheen toisen vanhemman elatuskyky laskee huomattavasti työttömyyden aikana ja toisen vanhemman palkkatulojen varassa eläminen ei tue tasa-arvoista toimeentulopolitiikkaa eikä perheiden hyvinvointia.

Lapsikorotuksen poistaminen koskee myös perhetilanteita, joissa lapsikorotuksen on saanut puolison lapsista. Monimuotoisten perhetilanteiden huomiointi sosiaaliturvassa on tärkeää perhemyönteisessä yhteiskunnassa ja eriarvoisessa asemassa olevien perheiden elämäntilanteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Sosiaaliturvan tulee uudistua perhemuotojen muuttuessa lasten ja perheiden tarpeiden mukaan. Työttömyysturvan lapsikorotus on ollut edistyksellinen toimi ja suoraan perheille tukea antava, kun sen on saanut myös samassa taloudessa asuvista puolison lapsista, kun taas esim. lapsilisän yksinhuoltajakorotus lakkaa, jos kotitaloudessa asuu kaksi vanhempaa, vaikka lapset eivät olisi yhteisiä ja vain toisella olisi oikeudellinen elatusvastuu. Nyt hallituksen esitys poistaa myös tämän edistyksellisen ja monimuotoiset perheet huomioivan sosiaaliturvaetuuden lakkauttamalla lapsikorotukset.

Lapsikorotuksia maksetaan enemmän naisille, vaikka työttömyyskorvauksia maksetaan yleisesti enemmän miehille. Tämä on mainittu hallituksen esityksessä, mutta sitä ei ole avattu tarkemmin, mutta on todennäköistä, että lapsikorotuksia saavat nimenomaan yhden vanhemman perheet, joissa nainen toimii lasten huoltajana. Sukupuolivaikutukset tulee huomioida tarkemmin siitä näkökulmasta, että yhden vanhemman perheissä on useammin naisia huoltajana ja yhden vanhemman perheiden työttömyys on yleisempää ja toimeentulo siten heikompaa. Lapsikorotuksen poistaminen heikentää entisestään kaikkein suurimmassa köyhyyriskissä olevien perheiden tilanteita.

On huomioitava, että lapsen oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan ei lakkaa vanhemman työttömyysjakson ajaksi. Työttömyyden ajan saatava tuki mahdollistaa nopeamman työllistymisen ja

vanhemman voimavarojen ylläpitämisen. Lapsikorotusten poistaminen on poissa sekä lasten arjen tarpeista että vanhemman voimavaroista.

Muutos heikentää lasten hyvinvointia ja lapsen oikeuksien artiklan 18 mukainen valtion tuki vanhempien kasvatustehtävään vähenee ja artiklan 26 mukainen lapsen oikeus sosiaaliturvaan heikentyy.

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen oikeuksien (erityisesti artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

Omavastuu ajan pidentäminen heikentää lapsiperheiden toimeentuloa. Nykyinen viiden päivän mittainen omavastuu aika on jo tuloton kausi perheiden arjessa. Sen pidentäminen ei helpota työllistymistä, kun tuloton kausi jo lähtökohtaisesti lisää hankaluuksia ostaa ruokaa, kulkea työhaastatteluun ja tarjota lapsille peruselämisen tarpeet. Omavastuu ajan pidentäminen ei kannusta työhön, jos työskentelee epätyypillisissä työsuhteissa, jossa työsuhteet ovat lyhyitä ja pätkittäisiä tai jos perhetilanne ei mahdollista kokoaikaista ja jatkuvaa työsuhdetta (esim. yhden vanhemman perhe ja vuorotyö, sairaus perheessä jne.). Työsuhteiden epätyypillisuus kuormittaa jo sinällään vanhempia ja heikentää heidän mahdollisuuksiaan turvata perheensä toimeentuloa ja hyvinvointia.

Muutos heikentää lasten hyvinvointia ja lapsen oikeuksien artiklan 18 mukainen valtion tuki vanhempien kasvatustehtävään vähenee ja artiklan 26 mukainen lapsen oikeus sosiaaliturvaan heikentyy.

Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Lapsen

oikeuksien (erityisesti artiklat 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamisessa.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Vaikutusten arvioinnissa ei ole huomioitu Ahvenanmaata ja sitä, että näillä lakimuutoksilla on vaikutusta myös Ahvenanmaan sosiaaliturvaan, vaikka Ahvenanmaalla on itsehallinto. On huonon hallintotavan mukaista olla julkaisematta kokonaan ruotsiksi käännettyä hallituksen esitystä. Pääasiallisten muutosten ja pykälien esittäminen ruotsiksi käännettyssä hallituksen esityksessä ei anna riittävästi informaatiota ja taustatietoa, jotta esitykseen voisi perehtyä myös ruotsin kielellä. Ruotsi on Suomen toinen virallinen kieli ja osa hallitusohjelman muutoksista tulee koskemaan osittain myös Ahvenanmaan itsehallintoaluetta, jolloin täysien käännösversioiden tulisi olla saatavilla lausuntokierroksella.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

Sosiaaliturvaan kohdentuvien leikkausten ja sopeuttamistoimien myötä syntyy aina kustannuksia järjestelmien uudelleen muotoilusta, päätöskäsittelijöiden lisäämisestä esim. Kelan asiakaspalveluun ja myös kansalaisten oikeus ja tarve saada tietoa tulevista muutoksista on huomioitava. Onkin arvioitava tarkoin, mitkä ovat leikkausten todelliset säästöt suhteessa viranomaisten uusista työtehtävistä ja -määristä aiheutuviin kustannuksiin.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

Lapsivaikutusten arviointia esitetään hallituksen esityksessä kokonaisvaltaisella tasolla. Lapsivaikutuksia ei esitetä eikä arvioita ole tehty nimenomaan lapsen oikeuksien näkökulmasta. Lapsen edun ensisijaisuuden tulisi kuitenkin ohjata päätöksentekoa. Vaikutusarviointien toteuttaminen on ihmisoikeuksiin perustuvaa, johon Suomen valtio on sitoutunut.

Itlan Samalta viivalta -hankkeessa on tehty tutkimusta ja arviointia mm. lapsilisä -järjestelmän muutosten vaikutuksista lapsiperheköyhyyteen (Itlan lapsilisämallissa lapsilisää saavat myös 17-vuotiaat ja se maksetaan suoraan nuorille itselleen – Itla). Samankaltaisten arviointien tekeminen sosiaaliturvamutosten kohdalla ei ole mahdollista, vaan voitaisiin arvioida tarkemmin muutosten tuottamaa vaikutusta mm. lapsiperheköyhyyden lisääntymiseen. Lisäksi arvioiden tulokset tulee ottaa huomioon muutosten toteuttamisessa ja tarvittaessa harkita vaihtoehtoisia toimintamalleja.

Lapsivaikutusten arviointi on tarkoituksenmukaista talouspolitiikkaa, sillä arviointien myötä saadaan selville, millaisia kustannuksia mahdolliset sopeuttamistoimet tuottavat säästöjen lisäksi. Sosiaaliturvan osalta on paljon tietoa siitä, että sosiaaliturvaleikkaukset aiheuttavat lisää kustannuksia mm. erikoissairaanhoidon ja lastensuojeluun (esim. Hiilamo et al. 2023: Kohortti 1997 tutkimus). Nämä on huomioitava ja siirryttävä toteuttamaan ennakoivaa ja lapsen edun ensisijaisuutta toteuttavaa politiikkaa ennemmin kuin kustannuksia pidemmälle ja vaativampiin palveluihin siirtävää politiikkaa.

Lausuntokierroksen jälkeen on toteutettava lausunnonantajien esittämiin puutteisiin kohdentuvaa vaikutusten arviointia, erityisesti lapsivaikutusten arvioinnin osalta ja muokattava esityksiä lapsen oikeudet turvaaviksi.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Lapsivaikutusten arviointia on tehtävä ennen lain valmistelua. Valmistelussa on huomioitava monimuotoisten perheiden tilanteet ja pienituloisten perheiden lasten hyvinvointi. Ennen uudistusten voimaantuloa on toteutettava riittävät lausuntokierrokset hyvän hallintotavan mukaisilla vastausajoilla sekä vaikutusten arvioinnit. Lapsen oikeuksien (etenkin artikkelit 2, 18, 26 ja 27) toteutuminen tulee arvioida valmistelussa ja turvata oikeudet muutosten toteuttamistavoissa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen artiklassa 3 turvataan lapsen edun ensisijaisuuden huomiointi kaikessa päätöksenteossa. Artikla 18 turvaa valtion tuen vanhemmille heidän kasvatustehtäväänsä. Artiklat 26 ja 27 puolestaan takaavat lapsille sosiaaliturvan ja riittävän elintason (<https://lapsiasia.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus>).

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on lausunut Suomelle viimeksi helmikuussa 2023, että Suomen sosiaaliturvan perusturva on liian matala (<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sosiaalisten-oikeuksien-komitealta-ratkaisu-suomen-sosiaaliturvan-tasosta>). YK:n lapsen oikeuksien komitea on kesäkuussa 2023 kehottanut Suomea välttämään sosiaaliturvaleikkauksia, jotka kohdentuvat eriarvoisessa ja köyhässä elämäntilanteessa oleviin lapsiin ja lapsiperheisiin (https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_52903_E+%283%29.pdf/9f19613d-5f18-4e33-cd8f-e06e60a5f1c1?t=1685706415853).

Suomi on sitoutunut Eu:n velvoitteisiin köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseen vuoteen 2030 - mennessä. Lapsiperheköyhyyttä tulisi vähentää 30 000 lapsen verran. STM on tehnyt tähän Suomelle suunnitelman (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164364>). Lisäksi kansallisen Lapsistrategian (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162864> ja siihen sisältyvän Eu tasaisen Lapsitakuun (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164025>) sitoumuksen sisältöinä on lapsen edun ensisijaisuuden huomiointi kaikessa päätöksenteossa ja eriarvoisuuden vähentäminen. Lapsistrategian seurantakertomuksessa (https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164767/VN_2023_23.pdf?sequence=12) tulevalle hallituskaudelle esitetään toimiksi mm. kokonaisarvion laatimista lasten perusturvasta sekä lasten yhdenvertaisuuden turvaamista mm. lapsitakuun toimien avulla.

Sosiaaliturvakomitea on työstänyt sosiaaliturvauudistusta edellisellä hallituskaudella ja uudistustyötä jatketaan 2027 saakka. Komitean suosituksissa lapsiperheisiin liittyen esitetään

nimenomaan työn ja perheen yhteensovittamiseen ja työllistymisen tukemiseen liittyviä toimenpiteitä, lapsilisäjärjestelmän kehittämistä sekä lapsiperheköyhyyden ehkäisemistä (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164687>).

Hallituksen esityksen toimenpiteet eivät noudata näiden suositusten, kehotusten ja sitoumusten linjaa, joilla turvataan lapsen oikeudet Suomessa.

Sosiaaliturvaa koskevissa sopeuttamistoimissa on tarkoin selvitettävä lapsivaikutukset ja huolehdittava sosiaaliturvan uudistamisen pitkäjänteisestä jatkumisesta. Lapsilähtöisten toimien ja lapsen edun ensisijaisuuden tulee toimia sosiaaliturvan kehittämisen lähtökohtana. Sopeuttamistoimet eivät saa lisätä eriarvoisuutta ja heikentää jo valmiiksi vaikeassa asemassa olevien perheiden tilannetta. Aikaisempien selvitysten tulokset ja kansainväliset sitoumukset on huomioitava sopeuttamistoimen suunnittelussa.

Kireä valmisteluajataulu ei ole hyvän hallintotavan mukaista. Vaikutusarvioinnissa on puutteita ja lapsivaikutusten arviointia ei ole esitetty. Vaikutuksissa käydään läpi yhteisvaikutuksia ja kotitalouksiin kohdentuvia vaikutuksia, joissa sivutaan lapsiin kohdistuvia vaikutuksia kotitaloutensa/perheensä jäsenenä. Selkeästi lapsiin kohdentuvia vaikutuksia ei ole esitetty. Lapsivaikutusten arviointi on tehtävä ja tarvittaessa sen perusteella uudelleen arvioitava sopeuttamistoimien ja lain muutosten sisällöt, jotta lapsen oikeudet ja hyvinvointi eivät vaarannu muutoksissa.

Hallituksen esityksessä arvioidaan (s.44), että esitetyt muutokset vähentävät tuloja 280 000 kotitaloudessa ja vähennykset ovat arvion mukaan enimmillään muutaman prosentin luokkaa. Lähes 300 000 pienituloisen kotitalouden toimeentulon heikennys ei ole vähäinen asia, koska nämä perheet ovat jo valmiiksi heikossa asemassa, myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean antaman kommentin pohjalta.

Käytännössä leikkausten vaikutukset kohdentuvat samoihin perheisiin. Esimerkiksi Helsingissä asuva ja osa-aikaisesti työskentelevä yhden vanhemman perhe joutuu kohteeksi sekä asumistuen, työttömyysturvan että toimeentulotuen heikennyksiin. Nämä muutokset voivat olla satoja euroja, jolloin lapsilisän yksinhuoltajakorotus +10e/kk ei kompensoi toimeentulon selvää heikentymistä.

Useiden leikkausten kohdentuminen kaikkein pienituloisimpiin ei ole hyvinvointivaltion mukaista politiikkaa eikä silloin toteuteta yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien periaatteita.

Kaikkein eniten jalkoihin jäävät pienituloisten perheiden lapset, jotka eivät millään tavalla voi vaikuttaa perheensä toimeentuloon ja työllistymiseen. Heillä on kuitenkin oikeus riittävään elintasoon ja sosiaaliturvaan perheessään YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (artiklat 26 ja 27) nojalla, johon valtio ja päätöksentekijät ovat sitoutuneet.

Jotta Suomessa toimittaisiin jatkossa lapsenoikeusperustaisesti, on tehtävä huolellista päätösten valmistelun ja niiden toimeenpanon ja seurannan lapsivaikutusten arviointia. Tähän asti lapsivaikutusten arviointi ei ole ollut säännönmukaista, arviointeja on tehty kiireellä ja liian vähäisin valmisteluin. Arviointien vaikutus itse lainsäädäntötyöhön on jäänyt heikoksi. Lapsistrategiatyössä laadittu erilaisia ohjeistuksia lapsivaikutusten arviointiin. Lapsen edun ensisijaisuutta tulisi vahvistaa kaikessa lapsia koskevassa ja heihin vaikuttavassa lainsäädännössä.

Vinberg Johanna
Pelastakaa Lapset ry - Lapsiperheköyhyys asiantuntija